

D.V.D. 12442

L'Ekperimento. — Liberecana komunista kolonio. (provizore en Stockel-Arbejo. Anarkistoj estas...mal-laboremuloj.)

L'Expérience. — Colonie communiste libertaire. (provisoirement à Stockel-Bois). Les anarchistes sont des...fainéants!

De anarchistische kolonie te Stokkel (foto IISG)

De Belgische bijdrage aan de "Bande à Bonnot" (1912 - 1913)

De "Bande à Bonnot" (1912 - 1913) betekende een zeer bijzondere episode in het Frans anarchisme van de 20ste eeuw. Al tijdens de tragische overvallen van de bende zelf (die vonden plaats tussen december 1911 en maart 1912, waren bijzonder gewelddadig en kostten verscheidene mensen het leven), werd de vraag gesteld of het hier nu ging om een anarchistische bende (misdadigers) of een bende (anarchistische) misdadigers? Die vraagstelling kunnen we hier het best openlaten omdat ieder vanuit zijn stelling er een ander antwoord op geven kan. Zelfs vanuit anarchistische hoek. Zo veroordeelden de anarcho-syndicalisten à la Jean Grave de door de bende begane misdaden en distantieerden ze zich van Bonnot en de zijnen terwijl de anarchistische militant Lenantais (uit het stripverhaal "Sluiers over de Pont de Tolbiac" van Leo Malet en Jacques Tardi - S.I., Casterman, 1982, pp. 19 - 21) daarop zou geantwoord hebben: "Praten! Praten! Die heb ik er te veel gekend, die gladpratende theoretici die lekker op hun krent bleven zitten terwijl arme klootzakken tot daden overgingen en gepakt werden." Maar ook Lenantais stelde erbij (niet zonder zijn respect te uiten voor Soudy, Callemine en Garnier): "Het ideaal, (...) zou zijn een geldloper te pakken zonder dat er bloed vloeide en ongestraft van dat kwalijk verkregen fortuin te leven - aangestraft dat er fortuinen zijn die niet kwalijk zijn verkregen. Maar da's geen sinecure, dat geef ik toe." Alle 30 betrokkenen, zowel de leden van de bende zoals Raymond Callemine, Edouard Carouy, Jules Bonnot, Oc-

tave Garnier, Jean Dubois, André Valet, André Soudy, Marius Metge en Antoine Monnier als de medebeklaagden die niet rechtstreeks bij de misdaden betrokken waren (zoals onder meer Victor Serge, Rirette Maîtrejean en Jean De Boe), waren anarchisten of verkeerden in anarchistische milieus (zoals de anarchistische kolonie van Romainville waar de krant "L'Anarchie" werd gedrukt). De Belgische inbreng in de "affaire Bonnot" is groot geweest. Van de 30 betrokkenen waren er drie Belgen: Jean De Boe, Raymond Callemine en Edouard Carouy. De laatste twee behoorden tot de bende zelf en waren betrokken bij sommige, zonet alle bloedige overvallen ervan. Jean De Boe knapte al dan niet bewust wat klusjes voor de bende op, maar wist bijna zeker dat Bonnot en de zijnen achter de overvallen zaten. Ook Victor Serge wist van deze overvallen (die hij afkeurde: "J'ai dit, ce que je répéterais volontiers, que j'étais écoeuré de voir nos idées, si belles et si riches, aboutir à un tel gaspillage crapuleux de jeunes forces dans la boue et le sang." (1)) en hun daders.

De Boe, Callemine en Serge waren jeugdvrienden die na ontgoochelende ervaringen in de Socialistische Jonge Wacht (SJW) en de Belgische Werkliedenpartij (BWP) het anarchisme gingen belijden. We vinden ze samen terug in de anarchistische kolonies van Stokkel en Bosvoorde. Samen richtten ze in 1907 - 1908 de anarchistische studiegroep "Groupe Révolutionnaire de Bruxelles" (GRB) op, waarvan later Edouard Carouy en de Franse deserteur Octave Garnier lid werden (2). In Parijs vonden de leden van deze "Belgische filière" van de "Bande à Bonnot" elkaar terug in onder meer de anarchistische kolonie van

Romainville. Callemin werkte er een tijdje als medewerker van de redacteur van "L'Anarchie", André Lorulot (3). Serge woonde er met zijn vriendin Rirette Maitrejean die correctrice en uitgeefster (1911 - 1912) was van "L'Anarchie" (4).

Jules Bonnot vertoefde geregeld in de kolonie (5) en trok aldaar Raymond Callemin en Edouard Carouy mee in de spiraal van - misbegrepen - "illegalistisch" geweld (6) van de "Bande à Bonnot".

In het hiernavolgende stuk brengen we de biografieën van de drie Belgen in de "affaire Bonnot" : Jean De Boe, Raymond Callemin en Edouard Carouy.

1. La Bande à Bonnot. In : A la Une - Les grands événements du 20e siècle et les journaux de l'époque, n° 15, mai 1983, p. 180

2. J. DE MEUR, L'anarchisme en Belgique ou la contestation permanente. Essai. Bruxelles, Pierre De Méyère, éditeur, 1970, pp. 70 - 71

3. A. CONSTANDSE, Anarchisme van de daad van 1848 tot heden. Den Haag, Kruiseman, 1969, p. 106

4. J. MAITRON, Un "anar" qu'est-ce que c'est ? In : Le Mouvement Social, n° 83, avril - juin 1973, p. 28

5. A. CONSTANDSE, Op. cit., p. 106

6. Het "illegalisme" kan bijna karikaturaal worden gezien als de logische voortzetting van de individuele terreur (cfr. Vaillant en Ravachol) die op zijn beurt in de lijn lag van de "propaganda van de daad" zoals Kropotkin die voorstelde in 1880. Het "illegalisme" situeerde zich meer op het economische terrein en kan in zijn ruimste betekenis geïnterpreteerd worden tussen praktijken als valsmunterij of oplichting, tot datgene wat Bonnot deed.

Bonnots acties werden echter wel afgekeurd door bijna alle anarchisten in het algemeen, maar ook door illegalistische theoretici als Ernest Armand : "Je veux clamer bien haut que l'illégalisme effréné n'est pas l'aboutissement fatal ou nécessaire de l'anarchisme individualiste... mise en pratique sur le terrain économique, la philosophie anarchiste individualiste peut mener comme pis-aller à l'illégalisme (ce qui est une des formes de l'a-legalisme)... Mais "l'illégalisme" que j'ai exposé n'avait pas pour fin dernière l'appropriation à l'usage exclusif de "l'illégal", de la substance circulée...", zie E. ARMAND, Attitudes anarchistes. In : L'Anarchie, 30 mei 1912.

Jean De Boe (1889 - 1974) :

Een anarchistische duizendpoot

Wanneer de Brusselse politie in maart 1909 haar "Etat nominatif des individus connus comme professant des opinions anarchistes" (1) afrondt, vinden we van de dan 20-jarige Jean Adelin de Boe (Anderlecht, 20 maart 1889 - Bosvoorde, 2 januari 1974) een eerste spoor terug. De Boe wordt in dit document vermeld als een geregeld participant aan anarchistische meetings. Op één van die meetings, op 11 februari 1909 in de "Cour de Bruxelles" op het Fontainasplein, werd De Boe gearresteerd omdat hij anarchistische pamfletten uitdeelde en de politie "mort aux moches" toeriep (2).

Op dat ogenblik was Jean De Boe in de Brusselse socia-

listische arbeidersbeweging al lang geen onbekende meer. Al langere tijd was hij lid van de Socialistische Jonge Wacht (SJW) van Anderlecht (3). Bij de SJW leerde De Boe, Victor Serge en Raymond Callemin kennen. Victor Serge (1890 - 1947) was de zoon van een Russisch anti-tsaristisch emigrant en een autodidact van het zuiverste water, die geeneens de lagere school had bezocht, maar alles zelf of via zijn vader had geleerd. Al op 12-jarige leeftijd leerde hij Raymond Callemin (1890 - 1913) kennen. Op zijn 13de ging hij alleen wonen en in die periode werd Victor Serge aangetrokken tot het anarchisme, onder meer via de lectuur van Kropotkin. Als 15-jarige was hij werkzaam als leerling-fotograaf (zijn eerste van een hele reeks beroepen). Rond die periode leerden hij en Callemin, Jean De Boe kennen, die na een korte periode als (leerling-)beeldhouwer bij Horta, typograaf was geworden.

In de SJW maakten zij in het kader van de anti-militaristische actie kennis met de anarcho-syndicalistische ideeën van onder meer een Pouget, een Yvetot (4). Jean De Boe - die in 1906 lid was geworden van de Association Libre des Compositeurs et Imprimeurs Typographes (ALCIT) (5) - oordeelde van dan af dat "seule l'action syndicale pouvait mener les travailleurs vers une émancipation réelle." (6)

De drie keerden zich gaandeweg meer af van de Belgische Werkliedenpartij (BWP) of zoals Serge het omschreef : "Peu à peu nous entrons en conflit non pas avec le socialisme, mais avec tout ce qui grouille d'intérêts nullement socialistes autour du mouvement ouvrier (...). Nous nous fussions voulu un socialisme ardent et pur. Nous nous fussions contentés d'un socialisme combatif. Et c'était la grande époque du réformisme." (7) De drie verlieten dan ook de BWP en gingen volledig op in de anarchistische beweging. Ze sloten aan bij de communistische kolonie van Stokkel van Emile Chapelier, waar De Boe meewerkte aan de uitgave van onder meer "Le Communiste" en "Le Révolté". Tevens lagen ze aan de basis van de anarchistische studiegroep "Le Groupe Révolutionnaire de Bruxelles".

Nadat De Boe vrijgeloot werd, ging hij op zoek naar werk, eerst in Parijs, waar hij geen werk vond. Vandaar ging hij naar Lausanne in Zwitserland waar hij als typograaf werk vond bij de "Société de Géographie d'Égypte". Vervolgens ging De Boe naar Marseille, Annecy en terug naar België omdat zijn papieren niet in orde waren, en vandaar terug naar Parijs waar hij Raymond Callemin weervond (8).

Raymond Callemin was intussen lid geworden van de roemruchte "Bande à Bonnot". Jules Bonnot (1876 - 1912) was al langere tijd actief in de Franse anarchistische en syndicalistische milieus. Vanaf 1907 werd hij opge-

Le Petit Journal

ADMINISTRATION
51, RUE LAFAYETTE, 51
PARIS (8e)
TÉLÉPHONE 21 00 00
DANS TOUTES LES BIBLIOTHÈQUES DE FRANCE

5e CENT. SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ 5e CENT. ARRENNEMENTS

27e Année N° 1127 DIMANCHE 26 MAI 1912

NUMÉRO DE VENTE 100
RETAILED
DÉTAILS

LA FIN DES BANDITS ANARCHISTES

Après un siège en règle, Garnier et Valet sont tués dans la villa de Nogent-sur-Marne où ils s'étaient réfugiés.

De benedeleden Garnier en Valet werden tijdens hun arrestatie door de politie neergeschoten

merkt in illegalistische kringen waar hij zich bezighield met valsmunterij. Vanaf 1910 specialiseerde Bonnot zich in autodiefstallen. Wanneer hij op het punt stond gearresteerd te worden, vluchtte hij naar Parijs waar hij Victor Serge en Raymond Callemin leerde kennen. Samen met Callemin - die in de Franse pers de bijnaam "Raymond la Science" kreeg - en nog een aantal Franse illegalisten richtte Bonnot een bende op, waar Serge noch De Boe rechtstreeks deel van uitmaakten. Deze "Bande à Bonnot" pleegde tussen 1911 en 1912 verschillende roofovervallen, sommige met dodelijke afloop (9).

De Boe had met deze bende dus niet rechtstreeks te maken, maar hij had Callemin - zonder van iets op de hoogte te zijn - geholpen gestolen aandelen in Nederland te verkopen (als tweetalige Brusselaar) en voor Callemin en diens vriend Dieudonné (ook lid van de "Bande à Bonnot") twee automatische Browningpistolen gekocht in Brussel (10). Zo komt het dat De Boe op 29 februari 1912 als lid van de bende gearresteerd werd (11) en op 28 februari 1913 veroordeeld werd tot 10 jaar dwangarbeid in Frans Guyana (op het Duivelseiland).

Op het einde van 1913 kwam hij daar aan. Na een eerste

mislukte vluchtpoging zal hij erin slagen te vluchten naar Nederlands Guyana. Daar werkte hij tot hij zich per boot een overtocht kon veroorloven naar Brussel waar hij in juni 1922 aankwam en bijna onmiddellijk werk vond bij een vroegere werkgever. Vervolgens werd hij ook weer actief in de Brusselse typografenvakbond (12).

In 1923 richtte De Boe met een aantal vrienden het blad "Le Boeuf Illustré" op, waarin naast atelieraneddotes ook politieke artikels werden opgenomen (13). Met het blad "Le Creuset" richtte De Boe in 1925 een eigen syndicaal orgaan op (14) en in 1926 stichtte hij te Brussel de productiecoöperatie "Les Arts Graphiques". Wanneer in januari-februari 1931 een staking voor de 44-urenweek bij de typografen uitbrak, nam De Boe er de leiding van. Een jaar eerder had hij een vurig pleidooi gehouden voor arbeidsduurverkorting als oplossing voor de werkloosheid: "Qu'on rationalise pour accroître la capacité de concurrence ou qu'on restreigne la production en protégeant le marché intérieur, les conséquences seront une recrudescence du chômage. Déjà, la journée de huit heures de travail écarte des usines des millions de prolétaires qui sont, avec leurs familles réduits aux maigres interventions publiques. Cela ne peut pas être. Tous les hommes ont droit à la vie. Et si, pour vivre, il faut pouvoir travailler, tous les hommes ont droit au travail. La situation actuelle, qui doit inéluctablement s'aggraver, est une menace pour tous. Les professions encombrées déverseront aussi inéluctablement leur trop-plein dans d'autres professions. Aucun protectionnisme corporatif ne pourrait résister à cette poussée. Le patronat, ayant à sa disposition une main-d'oeuvre surabondante, se montrera de plus en plus exigeant et arrogant. La menace n'épargne personne. Personne ne peut se désintéresser de cet angoissant problème. Une lutte vigoureuse doit être entreprise pour la réduction de la journée de travail, afin de résorber la main-d'oeuvre excédentaire.

Dans nos prochaines revendications, plaçons à l'avant-plan la diminution des heures de travail" (15).

De staking mislukte, ondanks de lange duur ervan (8 weken), in de zin dat de 44-urenweek niet werd verkregen. Wat wel verkregen werd, waren de eerste drie dagen betaald verlof voor de typografen (16).

Het fascisme vond in de jaren '30 in Jean De Boe een gezworen vijand. Hij steunde voluit de Spaanse republiek waarvan de Spaanse anarchisten een steunpilaar waren.

In 1937 ging De Boe overigens zelf naar Spanje. Hij militeerde ook in de "Solidarité Internationale Antifasciste" en in 1939 adopteerde hij twee Asturische kinderen wiens vader geëxecuteerd was door de franquisten (17). Ook veroordeelde De Boe op scherpe wijze de erkenning van Franco's regime door de BWP en de Belgische regering: "L'autre dimanche, lorsque j'ai appris en

même temps la ruée fasciste sur Tarragone et la consécration par le Congrès du Parti Socialiste Belge, de l'infâme marché de la reconnaissance de Burgos, le rouge de la honte m'est venu au front." (19).

Als antifascist werd De Boe vrij snel een doelwit van de Gestapo. In juli 1941 trachtte men hem bij hem thuis te arresteren. De Boe was echter afwezig en besloot te vluchten. Hij raakte tot in Frankrijk, maar keerde in augustus 1943 naar Brussel terug. Daar dook hij onder tot de bevrijding van de hoofdstad in 1944 (19). Onmiddellijk na de oorlog richtte hij het "Syndicat Unifié du Livre" (waarvan hij ook algemeen secretaris werd) op. Dit syndicaat groepeerde alle takken van het boekbedrijf. In 1945 werd De Boe ook voorzitter van de eengemaakte Centrale van de Boek- en Papiernijverheid (CBP). Als dusdanig werd hij ook lid van het Nationaal Comité van het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV). Op internationaal vlak was De Boe aanwezig op het stichtingscongres van de Internationale grafische federatie te Stockholm in 1949. Hij werd er ook aangewezen als secretaris van de afdeling der typografen (groep 1) voor een periode van 9 jaar (20).

Pas op 80-jarige leeftijd (in 1969) ging De Boe met pensioen. In de naoorlogse periode heeft zijn vakbond, de CBP, steeds een voortrekkersrol gespeeld in het afdwingen van sociale verwezenlijkingen zoals de 40-urenweek (21).

1. Etat nominatif des individus connus comme professant des opinions anarchistes. Stadsarchief Brussel, Politiearchief, doos 209, fardes VIII, 52 p.

2. Ibid., p. 50.

3. J. DE MEUR, L'anarchisme en Belgique ou la contestation permanente. Essai. Bruxelles, Pierre De Méyère, éditeur, 1970, p. 100.

4. V. SERGE, Mémoires d'un révolutionnaire 1901 - 1941. Paris, Editions du Seuil, 1978, pp. 12 - 16.

5. Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français, 3ième partie, 1871 - 1914, tome XI, p. 321 (Biografische referentie Jean De Boe).

6. J. DE MEUR, Op. cit., pp. 100 - 101.

7. V. SERGE, Op. cit., 17.

8. Le Camarade Jean De Boe. In : Pourquoi Pas ?, 21ième année, n° 875, 5 juin 1931, p. 1294 en J. De Meur, Op. cit., pp. 102 - 104.

9. Over de "Bande à Bonnot", zie de biografische referentie over Jules Bonnot. In : Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome X, pp. 333 - 334.

10. J. DE MEUR, Op. cit., pp. 104 - 105.

11. Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome XI, p. 321 (Biografische referentie Jean De Boe).

12. J. DE MEUR, Op. cit., pp. 106 - 110.

13. Grande figure du syndicat du livre Jean De Boe n'est plus. In : Le Peuple, 3 janvier 1974.

14. J. DE MEUR, Op. cit., p. 110.

15. J. DE BOE, Réduisons la journée de travail. In : La Voix Typographique, 1re année, n° 7, juillet 1930.

16. Grande figure..., Op. cit.

17. Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome XI, p. 321 (Biografische referentie Jean De Boe).

18. J. DE BOE, Camarades Espagnols, je vous demande pardon... In : La Voix Typographique, 9ième année, n° 1, janvier 1939.

19. Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome XI, p. 321 (Biografische referentie Jean De Boe).

20. Ibid., pp. 321 - 322.

21. Grande figure..., Op. cit.

Literatuur

-J. DE BOE, Un siècle de luttes syndicales. Bruxelles, Syndicat Unifié du Livre et Papier, 1967.

-J. DE BOE, Propos subversifs. Bruxelles, Syndicat Unifié du Livre et Papier, 1967.

-J. DE BOE, Notre doctrine syndicale, conférence de J. De Boe, novembre 1932, Bruxelles, s.d.

-J. DE BOE, La révolution en Espagne. Bruxelles, s.d.

-Jean De Boe werkte onder meer mee aan de volgende bladen :

-Le Communiste (1907 - 1908)

-Le Révolté (1908 - 1914)

-L'Anarchie (Frankrijk)

-La Guerre Sociale (Frankrijk)

-La Vie Ouvrière (Frankrijk)

-La Révolution prolétarienne (Frankrijk)

-Le Réveil de Genève (Zwitserland)

-Le Creuset (1925 - 1930)

-Le Boeuf illustré (1923 -)

-La Voix Typographique (1930 - 1937)

-Le Syndiqué du Livre (1945 -)

Raymond "la Science" Callemin (1890 - 1913)

Raymond Callemin werd te Brussel geboren op 26 maart 1890. Zijn vader was schoenmaker, "un brave ivrogne résigné, vieux socialiste déçu du socialisme" (1). Op 12-jarige leeftijd leert de jonge Callemin, Victor Serge (1890 - 1947) kennen. Beiden werden vrij snel lid van de Socialistische Jonge Wacht (SJW) in het Brusselse, waar ze Jean De Boe (1889 - 1974) leerden kennen. Binnen de SJW waren zij lid van de studiekering "Ad Lumen", waar Marx, Le Dantec en Darwin werden bestudeerd (2). Maar al gauw werden zij aangetrokken door de theorieën van de Franse revolutionaire syndicalisten (Pouget, Yvetot...), via Franse deserteurs, en de verhalen over de Russische revolutie van 1905, via Russische vluchtelingen (3).

Gaandeweg voelden ze zich dan ook minder thuis in de Belgische Werkliedenpartij (BWP) en de SJW die zij in 1907 verlieten. Als regelmatige bezoekers van de anarchistische kolonie van Stokkel (later getransfereerd naar Bosvoorde), richtten zij een eigen anarchistische studiekering, "le Groupe Révolutionnaire de Bruxelles" (GRB) op, samen met Lucien Courbe en Theunissen. In de GRB bestudeerden zij artikels uit de Franse anarchistische pers

Persoonsbeschrijving van een reeks verdachten in het proces tegen de bende van Bonnot (1912)

("Le Révolté", "La Guerre Sociale", "Les Temps Nouveaux") en anarchistische brochures. De GRB was ook en bovenal een ontmoetingsplaats waar ze ook Octave Garnier en Edouard Carouy weervonden. Op die manier vormde zich onbewust de "Belgische filière" van de latere "Bande à Bonnot" (cfr. biografische nota Jean De Boe).

Rond 1910 desintegreerde de groep door de lokroep van Parijs dat op alle revolutionairen uit die tijd een grote uitstralingskracht uitoefende. Jean De Boe ging als eerste, de anderen volgden (4). Ook Raymond Callemine. Vóór zijn afscheid van Brussel voelde hij een zeer sterke platonische liefde voor een Russisch meisje dat hij had leren kennen in de Koninklijke Bibliotheek. Zij keerde echter terug naar Moskou en liet een verweesde Callemine achter: "Et lui l'esprit fort, le scientifique, avait pleuré comme un gosse en rimant des poésies sentimentales" (5). In de lijn van zijn eigen persoonlijke ideologische ontwikkeling zocht Raymond (die zichzelf zodanig roemde dat men hem gaandeweg Raymond la Science was gaan noemen) in Parijs het illegalistisch milieu op: "Comme les capitalistes, ils (de vakbonden) emploient les mêmes procédés: promesses. Votre sincérité, en somme, ils ne font qu'exploiter toujours la bêtise ouvrière. Quand je sortis de ce milieu, je rentrai dans un autre à peu près identique: les révolutionnaires. Mais je ne fis que passer. Je devins alors anarchiste. J'avais environ dix-huit ans, je ne voulais plus retourner travailler et je recommençai encore la reprise individuelle" (6). Callemine leerde in het illegalisme Jules Bonnot (1876 - 1912) kennen en vond er Garnier en Carouy, die rechtstreeks deel

zullen uitmaken van de "Bande à Bonnot", in tegenstelling tot De Boe en Serge die slechts zijdelings en meer onbewust dan bewust bij de bende betrokken waren.

Jules Bonnot was geen onbekende in de anarchistische milieus, maar was op de keper beschouwd, meer een ordinaire dief dan een anarchist. Met zijn crimineel verleden - al dan niet in het kader van het illegalisme - van valsmunter en autodief, was hij het misdadig brein achter de bende die voor het eerst toesloeg op 21 december 1911. Dan overvielen Bonnot, Callemine, Carouy, Garnier en Soudy een gelddrager van de Société Générale, Caby, die in koelen bloede werd neergeschoten door Octave Garnier. Na de aanslag vluchtte de "Bande à Bonnot" naar België en van daar naar Nederland waar ze tevergeefs Nederlandse waardepapieren, die ze tijdens de overval hadden verworven, probeerden te verzilveren. Hiervoor werd De Boe ingeschakeld.

In de nacht van 2 op 3 januari sloeg de bende opnieuw toe, in Thiais. Een rentenier en zijn huishoudster werden er vermoord voor een som van 60.000 francs. Carouy en een ander bendelid, Metge, werden door een buurvrouw herkend. Metge werd gearresteerd en de speurders legden onmiddellijk de link naar Bonnot, Callemine en Garnier, die inmiddels door de herstellende Caby werden herkend.

De drie besloten Parijs te verlaten om een aantal rijkgevolde villa's aan de Côte d'Azur te "bezoeken". Bij hun terugkeer in Parijs op 27 februari 1912 schoot Callemine een agent neer omdat deze Bonnot wou verbaliseren wegens diens roekeloos rijgedrag. Zij vluchtten halsoverkop uit Parijs en overvielen én vermoordden een notaris te Pontoise. Op 25 maart 1912 keerden zij terug. Bij het stelen van een wagen aan de rand van de hoofdstad, schoten Callemine en Garnier de bestuurder neer en verwonden de andere inzittende. Aangekomen in Parijs, overviel de bende het kantoor van de Société Générale op de Place Hospice-Condé. Hierbij schoot Callemine een bediende dood. Nog een andere bediende werd neergeschoten en twee anderen werden verwond.

Intussen waren ook al andere bendeleden (Dieudonné) of vermeende bendeleden (Serge en De Boe) gearresteerd, en steeds meer werden de overige in het nauw gedreven. Ze besloten uiteen te gaan en dat betekende het einde van

de bende.

Op 30 maart 1912 werd Soudy gearresteerd, op 4 april was het de beurt aan Carouy en nog eens vier dagen later werd Callemin opgepakt. Op 24 april werd nog een ander bendelid, Monnier, gearresteerd. Een poging om Bonnot te Ivry aan te houden mislukte. Gewond aan zijn arm slaagde hij erin drie chercheurs te verwonden (Jouin, politiecommissaris, overleed later aan zijn verwondingen) en te vluchten. Op 28 april vond Bonnot echter de dood bij een nieuwe arrestatiepoging. Op 14 mei 1912 tenslotte werden Octave Garnier en Valet tijdens hun arrestatie gedood (7).

Tijdens het proces dat hierna volgde, werden Callemin, Dieudonné, Monnier en Soudy ter dood veroordeeld. Callemin had tijdens het proces alles gedaan om de onschuldigen in het proces te ontlasten. Dieudonné kreeg hierdoor gratie. Zijn doodstraf werd omgezet in levenslang. Tot 1927 moest hij dwangarbeid verrichten in Frans Guyana (8).

Callemin en de anderen hadden zich op het proces niet verdedigd, vanuit anarchistische theorieën, en vóór zijn onthoofding schreef hij naar een vriend: "... Je ne sais pas si je suis anarchiste (...) beaucoup sont dans mon cas. Je suis persuadé que les individus de la Rue Ordener (cfr. roofoverval op Caby op 21 december 1911) étaient des bonhommes voulant vivre, et c'est tout" (9). Callemin werd onthoofd op 21 april 1913. Net voor zijn executie riep hij de omstaanders rond de guillotine toe: "C'est beau, n'est-ce-pas, l'agonie d'un homme?" (10).

1. V. SERGE, *Mémoires d'un révolutionnaire 1901 - 1941*. Paris, Editions du Seuil, 1978, p. 12.

2. J. DE MEUR, *L'anarchisme en Belgique ou la contestation permanente*. Essai. Bruxelles, Pierre De Méyère éditeur, 1970, p. 70.

3. V. SERGE, *Op. cit.*, pp. 16 - 17.

4. J. DE MEUR, *Op. cit.*, pp. 70 - 71.

5. A. SALMON, *La terre noire*. Chronique du mouvement libertaire, Tome II. Paris, 10 : 18, 1959, p. 252.

6. Uittreksel uit de memoires van Callemin, in *La Bande à Bonnot : de la révolution au gangstérisme*. In : *A la Une, Les grands événements du 20ième siècle et les journaux de l'époque*, n° 15, mai 1983, p. 172.

7. *Ibid.*, pp. 169 - 180, P. SALMON, *Op. cit.*, pp. 203 - 262 en A. CONSTANDSE, *Anarchisme van de daad van 1848 tot heden*. Den Haag, Kruseman, 1969, pp. 106 - 109.

8. A. CONSTANDSE, *Op. cit.*, pp. 108 - 109.

9. *Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français*, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome XI, p. 104 (Biografische nota over Raymond Callemin).

10. *Ibid.*, p. 104.

Literatuur

-Delen van de memoires van Callemin werden opgenomen in : J. MAITRON, *Ravachol et les anarchistes*. Paris, Editions Julliard, 1964.

Edouard Carouy (1883 - 1912)

Van het Belgisch drietal dat deel uitmaakte van of zijdelings banden had met de "Bande à Bonnot" (Callemin, Carouy en De Boe) is Carouy wellicht de minst spraakmakende. Terwijl De Boe vooral opvalt door zijn syndicale loopbaan en Callemin de aandacht trekt door zijn grootsprakerigheid en de pathethiek rond zijn figuur verweven, is Carouy, als "rechttoe, rechtaan-militant", eerder als een stille kracht op de achtergrond aanwezig.

Carouy werd geboren op 28 januari 1883 te Lens-sur-Deudre in een geruïneerde familie. Toen hij drie jaar was, stierf zijn moeder en begon voor Carouy een miserabele jeugd (1). Toen Victor Serge hem rond 1907 - 1908 voor het eerst ontmoette, omschreef hij Carouy als volgt: "J'avais rencontré Edouard, un tourneur en métaux, trapu, bâti en hercule forain, à la face épaisse, fortement musclée, éclairée par de petits yeux timides et rusés. Il sortait des usines de Liège; il lisait Haeckel, *Les énigmes de l'univers*, il disait de lui-même: "J'étais parti pour faire une belle brute! Quelle veine j'ai eue de comprendre!" (2). Ook Carouy voegde zich bij de Groupe Révolutionnaire de Bruxelles (GRB). Kort daarop volgde de leegloop naar Parijs en ook Carouy ging. In de Franse hoofdstad vond Carouy in illegalistische kringen én Callemin én Garnier weer. Hij leerde ook Bonnot kennen en werd lid van diens bende. Carouy was betrokken bij verschillende overvallen en werd gearresteerd op 2 april 1912. Hoewel Carouy betrokken was bij de moord op de rentenier Moreau te Thiais, kreeg hij niet de door de openbare aanklager gevraagde doodstraf, maar wel levenslange dwangarbeid. Mogelijk was dat omdat hij tijdens het proces niet antipathiek overkwam. Van Carouy werd gezegd dat achter zijn brute voorkomen een zachte zonderling woonde die, zodra hij wat geld bijeen had, vogels ging kopen op de Quai des Fleurs om ze hun vrijheid terug te geven (3).

De dag dat hij van de jury zijn verdict te horen kreeg, 28 februari 1913, pleegde Carouy zelfmoord door gif in te nemen (4).

Luc Peiren

1. *Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français*, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome XI, p. 131 (Biografische nota over Edouard Carouy).

2. V. SERGE, *Mémoires d'un révolutionnaire 1901 - 1941*. Paris, Editions du Seuil, 1978, p. 22.

3. P. ULRICH, *Histoire de l'anarchie*, Tome I. Genève, Editions Famot, 1974, p. 211.

4. *Dictionnaire Biographique du Mouvement Ouvrier Français*, 3ième partie, 1871 - 1914, Tome XI, p. 131 (Biografische nota over Edouard Carouy).